

ВІКТОР ПЕТРОВИЧ ШУЛЬГАЧ
Институт української мови
Національної Академії наук України
Грушевського 4, 01001 Київ 1, Україна

ДО ПРАСЛОВ'ЯНСЬКОГО АНТРОПОНІМНОГО ФОНДУ (ПОХІДНІ З КОРЕНЕМ *DьLD-)

Статья посвящена описанию лексико-словообразовательной микросистемы, объединяющей славянские рефлексы с корнем *Dьld- антропонимного уровня. При этом особое внимание уделено фонетически модифицированным формам, а именно: с дентализацией -л- > -н- в позиции перед дентальным -д-; с разнообразной вокалической реализацией сонанта ! в группе *ɫt*; с абсорбцией плавного -л- и др.

Етимологічне гніздо з коренем *dьld-/*Dьld- у науковій літературі сповна не описане, хоча воно багато відображене в апелативній і пропріальній лексиці слов'янських мов. Дві публікації кількарічної давності, які з'явилися незалежно одна від одної*, були першою спробою виявити сукупність дериваційно залежних від *dьld-/*Dьld- лексичних фактів й осмислити їх у структурно-етимологічному плані: *dьld- (*Dьld-) розцінюються тут як продовження і.-є. *del- у ступені редуції кореневого вокалізму о-ряду, лінійно розширеного за допомогою детермінатива -d-. Таким чином вони співвідносяться з одиницями типу псл. *dьlb-/*Dьlb-, *dьlg-/*Dьlg-, *dьlm-/*Dьlm- та ін., які ще чекають всебічного опису.

Нижче подається лексико-словотвірна мікросистема слов'янських рефлексів псл. *Dьld- антропонімного рівня в найповнішому на сьогодні обсязі.

* Див.: Козлова Р. М. *Большие Долды, Малые Долды* и родственные названия (этимологический комментарий) // *Материалы для изучения сельских поселений России. Доклады и сообщения третьей научно-практической конференции «Центральночерноземная деревня: история и современность»*. Воронеж, декабрь, 1994. – М., 1994. – Ч. I. – С. 132-135; Виктор П. Шулгач. За етимологията на две български диалектни думи // *Проглас: Филологическо списание на Великотърновския университет «Св. св. Кирил и Методий»*. – Велико Търново, 1995. – 4. – С. 76-77 (болг. *дунда*, *дундаки*, *дудун*, укр. *дундук* та ін.).

Псл. **Dьlda*/**Dьldь*/**Dьldo*:

укр. *Долд* [37: 1, 97], *Долда* [27: 13, 137; 43: 7, 835], а також: *Ділда*, *Делда* (записи наші) – прізвиська, *Дыльда* [28: 14, 423] – форми з реалізацією *ьl* > *ил*, *ел*, *ыл'*; *Донда* (запис наш) – прізвисько, *Данда* [26: 5, 63], *Динда* [13: 29; 32: 1, 393; 42: 7, 529; 63: 103; 79: 121], *Дунда* [28: 12, 110; 81: 243] – форми з асиміляцією (денталізацією) плавного перед дентальним; *Девда* [13: 11; 79: 114], *Довденко*, 1773 р. [60] – форми з нормальним щодо правил історичної фонетики української мови переходом *ьl* > *-ов-* (*-ев-*); *Добда* [12: XXI], *Дебда* [37: 13, 71] < **Довда*, **Девда* – в результаті змішування звуків близької артикуляції; *Дюльдя* [27: 16, 67; 39: 3, 417], *Дюньдя* [23: 775; 27: 10, 114], (похідне) *Дюнденко* [31: 5, 281], *Дзюндзя* [24: 5, 34; 42: 3, 99; 45: 65], *Дзунда* [32: 4, 537], *Дзундзя* [79: 119], *Дзіндзя* (запис наш), *Дзіндзьо* [63: 103] – форми з різним ступенем пом'якшення дентального *Д-* (*-д-*), як і *Дзюндзя* [63: 103] < **Дзюлдзя*; *Дида* [68: 25], *Дода* [24: 1, 426; 40: 1, 451], *Дода* – прізвисько [2: 25], які постали з **Дилда*, **Долда* в результаті абсорбції плавного *-л-*.

Як свідчить зібраний нами фактичний матеріал, окремі фонетичні процеси (особливо перехід *-л-* > *-н-* перед *-д-*, різноманітна вокалічна реалізація сонанта *l*, абсорбція плавного тощо) однаковою мірою властиві як українським, так й інослов'янським рефлексам псл. **Dьld-*, що свідчить про хронологічну глибину самих фонетичних явищ.

Рос. *Дылда* [10: 105], відображене в ойконімах *Дылдина*, *Дылдино* – в різних регіонах [101: 3, 156]; **Дюльда* > ойконім *Дюльдина* – в колишній Пермській губ. [101: 3, 163], гідронім *Дюльдина* – в бас. Ками л. Волги [107: 673]; *Данда* [27: 3, 140], *Дунда* [10: 103], **Дында* > топонім *Дындино* на Смоленщині [101: 3, 21], *Дындинский Починок* – у колишній Вологодській губ. [101: 3, 158], (похідне) *Дындовъ* Степань, 1609 р. [46: 57], *Дондо* [61: 50], **Дюндя* > ойконім *Дюндино* – в колишній Смоленській губ. [101: 3, 163]; (похідне) *Дувдов*, 1616 р. [75: 6] < **Дулдов*; *Даудов*, 1716 р. [64: 144] < **Давдов* – форма з делябіалізацією *-в-*. Антропонім **Dьldь* був успадкований іногородцями тих земель, які свого часу увійшли до складу Росії, пор. його відображення в назвах поселень *Дунду-Нор* – в колишній Астраханській губ. [101: 3, 145], *Донды-Кар* – в Удмуртії та ін.;

блр. *Дэлда* [6: 142], **Дунда* > топонім *Дунды Большие*, *Дунды Малые* – в колишній Вітебській губ. [101: 3, 145], *Дынды* мн. – прізвисько [80: 4, 109], *Донда* [6: 134], **Дюндя* > топонім *Дюнди* – в колишній Вітебській губ. [101: 3, 163], *Дзінда* [6: 142], *Дзюндзя* [6: 131], звідки ойконім *Дзюндзино* – на Вітебщині [101: 3, 16];

болг. *Донда*, *Дондо*, *Дунда* [21: 177];

серб.; хор. *Данда*, *Денда*, *Дунда*, *Дунда*, *Дунда*, *Дундов* [73: 4, 50; 5, 24-

25]. Рефлекси псл. **Dьlda* знаходимо й в інших класах онімів: *дбнда* – кличка кози, *Дунда* – божество [73: 4, 536; 5, 24]. Останній факт досить важливий, оскільки він дає можливість реставрувати фрагмент дохристиянського культового пантеону давніх слов'ян. Пор. із цього приводу однокореневе рос. діал. *додбн* ‘міфічна істота, якою лякають дітей’ [78: 8, 79] < **долдон* < **dьld-онъ*;

макед. *Диндов*– антропонім [72: 362];

пол. *Dylda, Dulda, Dend, Denda, Dendo, Donda, Dondo, Danda, Dyńdo, Dunda, Dyndo, Dumda* (< **Dynda*), *Dudla* (< *Dulda*) [102: 1, 125, 156-158, 162, 164];

чеськ. *Danda, Dinda, Dunda, Dynda* [36: 142; 92: 83, 287];

слвц. *^dunda* – як власна назва [57: 170];

Слов'ян. **Dьlda* запозичено в іменнику сусідніх неслов'янських народів, а саме: молд. *^dynda* – як прізвище [57: 170], румун. *Dold, Dolda* [95: 262], лтськ. *Dunda*, лит. *Dùnda, Danda, Dìlda, Dinda* [100: 1, 454, 497, 500, 544].

Зазначимо також, що, крім псл. **Dьlda*, **Dьldь*, **Dьldo*, функціонувала й основа на **-ї*: **Dьldь*, як про це свідчить укр. *Додь* (запис наш) < **Долдь*, (похідні) *Дюльдев* [14: 76] < *Дюльдь* + *-ев*, *Дондюк* (запис наш) < *Дондь* + *-ук*, *Діндзяк* [7: 47] < **Діндзь* + *-ак*, блр. *Дольдзева* – топонім у Вітебській обл., мотивований антропонімом *Дольдзь* < **Dьldь*, та ін.

псл. **dьlda*/**dьldь*/**dьldo*:

укр. діал. *дўнда* ‘ледача людина’ [59: 1, 238], *дёлда* ‘високий підліток’ [8: 136], *дїлда* ‘високий зростом, здоровило’ [50: 2, 27], *дїнда* ‘швендя’ [18: 2, 73 – як «звуконаслідувальне»], *дбнда* ‘гультай’ [54: 82], *дбда* ‘товста жінка’, ‘висока жінка’, ‘товста, неповоротка жінка’ [2: 25, 27; 3: 1, 137] < **долда*; рос. діал. *дьлда* ‘дурень, простакувата людина високого росту’, *дьлды* мн. ‘довгі ноги’, *дьлда*, *дьлдо* ‘людина високого росту (як правило, нескладна)’ [78: 8, 291] < *дылда*, *дылдо*; блр. діал. *дўнда* ‘соня’ [80: 2, 104], *дыльда* ‘висока людина’ [82: 2, 49], болг. *дунда* ‘товста жінка’ [9: 1, 447 – «неясно»], *давда* ‘легковажна людина’ [66: 32], серб.; хор. *дўнда*, *дўнда* ‘дебела жінка’ [18: 2, 145], *дїнда* ‘дебела дівчина чи жінка’ [73: 4, 323], слвн. *donda* [18: 2, 145], слвц. *donda* ‘росла дівчина’, макед. *dunda* ‘товста жінка’ [93: 1, 108], пол. діал. *dun-da* ‘товста жінка’ [102: 1, 158], *dydla* ‘неповоротка, вайлувата людина’ [105: 1, 615], *dynda* у виразі: *dyndy bić* ‘байдикувати’ [105: 1, 619], кашуб. *dùndã* ‘про непроханого гостя’ [94: 2, 85]. Додамо також, що, за матеріалами 4-го випуску Загальнокарпатського діалектологічного атласу, рефлекси **dUn-da* зафіксовано в 28-ми населених пунктах Польщі (українські говірки),

Словаччини, Угорщини, України, Молдови, Чорногорії, Македонії, Боснії та Герцеговини з палітрою значень: 'товстий, неповороткий', 'безглуздий', 'лінивий' та ін. [57: 170]. Зі слов'янських мов запозичено лит. *dilda* 'неповоротка людина', лтськ. *dilda* 'дилда' [86: 1, 558, стаття *дылда*], а не навпаки, як думає Ю.Л. Лаучюте [47: 107-108].

Словотвірне гніздо потенційних праслов'янських дериватів становлять суфіксальні похідні:

з консонантом *-g-* у суфіксі:

**Dьldyga*: укр. *Дилдыга* [13: 24], *Делдыга* [36: 10, 712].

Похідні з *-j-* у суфіксі:

**Dьldějъ*: укр. *Дейдей* [24: 7, 654; 43: 8, 843; 79: 115], *Дульдий* [31: 11, 115], *Дайдей* [7: 44], блр. *Довдей* *Иванъ* [60а: 92].

**Dьldajъ*: укр. *Дадаєв* [39: 2, 112], *Дадаєв* [31: 4, 524] < **Далдаєв*, пол. *Dondaj* [102: 1, 158].

Пол. *Dandziło* [102: 1, 125] – антропонім, слов'ян. *Дьвдиловичи* – назва маєткы [11: 107] < *Дьвдил-ов-ичи* можуть кваліфікуватися як деривати від **Dьldidlo*, мотивованого дієсловом **dьlditi(se)*. Пор. блр. діал. *дундзіць* 'говорити недоречно' [80: 1, 104], рос. діал. *дылдить* 'тинятися, кривлятися, бешкетувати' [16: 1, 506], *надюндіться* 'наступитися, нахмуритися' [78: 19, 261], болг. *дунда се* 'морщитися, хмуритися', *дундям се* 'сердитися' [9: 1, 447 – «образуването не е ясно»].

Похідні з *-x/-š-* у суфіксі:

Dьldexъ*/Dьldeša* < **Dьldexja*/**Dьldoxъ*: укр. *Диндьох* [63: 103], *Дзіндзьоха* – прізвисько [87: 67], *Дендеши(н) Мартинъ* [17: 283], рос. **Долдех*, відображене в мікротопонімі *Долдехова* [56: 205], пол. *Dendesz*, *Dyndesz* [102: 1, 164];

~ псл. **дылоха*: рос. діал. *долдóха* 'брехун, наклепник' [89: 102].

Dьlduxъ*/Dьlduшъ*: укр. *Додух* [13: 352; 39: 3, 417; 41: 4, 716] < **Долдех*, блр. *Дáдуш* [6: 124] < **Далдуш*, макед. *Дондушовски*, *Дандушовски* [72: 317].

**Dьldošъ*: укр. *Додошев* [39: 13, 111] < **Долдошев*, рос. (похідне) *Васка Дундошкинъ*, XVII ст. [83: 41].

**Dьlduшъ*: укр. *Дóндиш* [79: 127], *Довдиш* [39: 18, 84], *Дейдиш* [24: 6, 56; 42: 1, 678], *Дадьшев* [31: 4, 524] < **Далдьшев*, рос. *Дандьшев*, 1513 р. [1: 38], пол. *Donduysz*, *Dandysz* [102: 1, 125, 158].

Про потенційність псл. **дыдашъ*/**дыдашь* сигналізує сер. *дїлдаш* – кличка коня [73: 4, 307].

Деривати з *-k-* у суфіксальній морфемі:

***Dьldakъ**: укр. *Дадак* (м. Луцьк) < **Далдак*, сер. *Дундāk* [73: 5, 24], болг. *Дундāков* [21: 188], пол. *Dandak, Dundak* [102: 1, 125, 164];

~ посл. ***dьldakъ**: укр. діал. *дундāk* 'ледача людина' [59: 1, 239], болг. діал. *дундаки* 'товста дитина' [19: 169], в.-луж. *dundak* 'нероба, волоцюга' [18: 2, 145].

***Dьldikъ**: укр. *Дильдик* Яцко, XVI ст. [20: 87], *Дондик* [70: 106], *Дандик* [40: 8, 133], *Дивдик* [38: 1, 549; 41: 5, 280], *Додик* [24: 8, 44], *Додік* (запис наш), *Дидик* [32: 3, 535; 63: 103] < **Дилдик, Дюндик* [26: 8, 78; 37: 13, 379; 43: 6, 136] < **Дундик*, блр. *Дзюндзік* [6: 131], рос. *Дюньди́ков* [22: 168], пол. *Dandzik* [102: 1, 125], слвц. *Dand'ik* – прізвисько [97: 183];

~ посл. ***dьldikъ**: рос. діал. *дюндик* 'малорослий' [86: 1, 561 – «темне слово»].

***Dьldъkъ**: пол. *Dondek, Dendek, Dandek, Dandok, DundeK* [102: 1, 125, 158, 164].

***Dьldukъ**: укр. *Дондук* [39: 11, 282], *Дундук* [28: 12, 110; 35: 1, 147; 37: 4, 609; 39: 11, 283; 41: 3, 74; 81: 243], *Додук* [35: 1, 140; 78: 140] < **Долдук, Дуднук* [33: 4, 34] < **Дундук* (метатеза), рос. *дунду́к* – вуличне прізвисько [78: 8, 258], **Дундук* > топонім *Дундукова Корсакова* – в колишній Петербурзькій губ. [101: 3, 145], болг. *Дондуков* [21: 179]. Сюди ж перший компонент антропонімоформули *Дундук-Омба* – калмицький хан [51: 337];

~ посл. ***dьldukъ**: укр. діал. *дунду́к* 'старий бовдур' [15: 1, 456], блр. діал. *дунду́к* 'дурень' [53: 48], рос. діал. *донду́к* 'дурень' [4: 11, 402], *дунду́к* 'товстун', 'сутула, згорблена, висока людина' [78: 8, 258], сер. *дудук* 'бовдур', макед. *дудук* 'т.с.' [18: 2, 145 – «не зовсім ясно»]. З уваги до ареалу неприйнятна думка про походження східнослов'янських фактів із литовської мови [47: 107]: навпаки, лит. *dundikas* – порівняно пізні (після переходу *-l-* > *-n-* перед *-d-*) запозичення з діалектів східнослов'янських мов. Не зовсім коректне й твердження про тюркське першоджерело для російських прізвищ *Дондуков, Дундуков* [5: 74], судячи з географії відповідників (див. вище).

Деривати з *-l-* у суфіксальній морфемі:

***Dьldalbъ**: укр. (похідні) *Дундалів* [48: 423], *Дедалюк* [79: 115] < **Делдалюк*, пол. *Dyndal, Dondalek, Dondalski* [102: 1, 158, 164].

Dьldelъ**/Dьldolъ**: рос. *Дьдолев* [27: 1, 127] < **Дьлдолев*, укр. *Дундель* (запис наш), пол. *Dandel* [102: 1, 125];

~ псл. **dъldelъ/*dъldolъ*: чеськ. діал. *dundel* 'повна торбина', *dondel* 'вузлик' [91: 62, 70], *dundél* 'велика в'язка, наприклад, трави' [96: 48], в.-луж. (похідне) *dundolić* 'баритися; шпортатися; марнувати час' [94: 2, 85].

**Dъldulъ*: сер. (похідне) *Дундулић* [73: 5, 25], пол. *Dyndul, Dyndula* [102: 1, 164]. Зі слов'янських мов запозичено литовські прізвища *Dindulis* [100: 1, 500], *Dundulis* [47: 107];

~ псл. **dъldulъ (-a)*: блр. діал. *дундулька* 'соска' [80: 2, 104], рос. діал. *дундуля* 'дурень, остолоп, дилда' [78: 8, 258], хор. *dundul* 'кінь (у народній казці)' [104: 1, 457]. Зі слов'янських діалектів запозичено лит. *dundūlis* 'товста людина', *dundulūys* 'товстопузій', а не навпаки, як стверджує Ю.А. Лаучюте [47: 107].

**Dъldylъ*: укр. *Дундиль* [25: 1, 534], *Дандыль* [31: 6, 428], блр. **Дындыль* > ойконім *Дындылішкі* [69: 90], освоєний литовським етносом за допомогою суфікса *-iški* (= *-iшкі*), прототипом якого вважають слов'ян. **-ьскъ* [44: 121-122].

Похідні з *-n-* консонантом у суфіксі:

**Dъldanъ*: рос. *Далданов* [52: 102], укр. *Диданич* [63: 103] < **Дилдан-ич*.

**Dъldinъ* – субстантивация ад'єктива **dъldinъ* **який стосується *dъldy* або дериват із посесивним суфіксом *-inъ* від **Dъlda*: укр. *Диндин* [29: 1, 448], *Дюндін* [39: 12, 216] < **Дундін, Довдін* [35: 4, 868], *Дабдін* [26: 1, 46], *Дабдин* [27: 8, 84] < **Давдін/*Давдин*, рос. *Дылдин*, 1647 р. [67: 76], *Дандин*, 1678 р. [84: 32]. Сюди ж укр. Герасим *Дюгдин* [71: 443] < **Дюлдин* із субституцією *л (> л' > й) > г'* аналогічно до укр. *богда* 'гіпсова скеля' при *бовда* 'т.с.' [49: 217] < **болда*, рос. *Богдо* – лімномім у колишній Астраханській губ. [76: 272] < **Болдо*, діал. *вагдарь* = *валдарь* 'пухлина, здутина на тілі' [4: 3, 22] < **vъldarъ* тощо.

**Dъldonъ, -a (-ь)*: укр. *Додон* [34: 9, 218] < **Долдон*, (похідні) *Додонов, Дадонов* [79: 112, 125], *Додона* [33: 4, 160] < **Долдона, Дидонь* [63: 103] < **Дилдонь, Додонь* [60] < **Долдонь*, блр. *Дадонаў* [6: 124] < **Далдонаў*, рос. **Додон* > ойконім *Додонова* – в колишній Пермській губ. [101: 3, 47], *додон* – прізвисько [78: 8, 89], *Додонов* [22: 183] та ін. Сюди ж ім'я *Додон* – богатир у російській народній творчості, яке неправомірно ідентифікують із персонажем середньовічного роману про Бову-королевича [86: 1, 482, 521];

~ псл. **dъldonъ*: рос. діал. *долдон* 'дурень' [74: 38], *додон* 'людина високого росту', *дадон* 'незграбна, нескладна людина' [90: 3, 119; 4, 8], укр. діал. *долдон* 'ледар, йолоп' [18: 2, 105].

Потенційність псл. **Dъldunъ* – похідного на **-unъ* < **-unї* можна вбачати в

укр. *Дыдынський* [81: 244] < **Дылдынський* (*‘виходець із **Дьлдуні*’), *Дадинюк* [89: 112] < **Далдинюк*. Укр. *Давдня* [26: 10, 52] може розцінюватися як один із рефлексів псл. **Дьдьн’а*.

Похідні з консонантом *-r-* у суфіксі:

Дьлдарь, -а*/Дьлдарь*: укр. *Дындар* [43: 2, 496], *Дондаров* [23: 756], *Дундарь* [27: 3, 158; 43: 9, 178], блр. *Дзэндар* [6: 129] < **Дендар*, макед. *Дандаров* [72: 317], хор.; серб. *Дандар* [88: 313], болг. *Дундаров* [21: 178], пол. *Dondar, Dundar, Dyndar, Dendara* [102: 1, 158, 164]. Сюди ж литовські прізвища *Doñdaras, Dañdaras* [100: 1, 454, 514] – славізми, освоєні граматично (*-as*);

~ псл. **дьлдарь*: блр. діал. *дундар* ‘грим, перун’ [80: 1, 104].

**Дьлдурь, -а*: укр. *Диндура* – прізвище у Львівській обл., *Дундур* [28: 1, 218], *Дадур* [27: 11, 345] < **Далдур*, блр. **Дундур* > ойконім *Дундуры* – в колишній Вітебській губ. [101: 3, 145], *Дадюра* [6: 124] < **Далдура*, болг. *Долдуоров, Дулдурски, Дундуоров* [21: 187, 188], серб.; хор. *Дундур* [73: 5, 25], макед. *Долдуоров, Далдуоров* [72: 312, 372], пол. *Dyndur, Dandura, Dyndura, Dendura* [102: 1, 125, 164]. Зі слов’янського антропонімікону запозичено литовське прізвище *Dunduris* [100: 1, 544]. Пор. також *Дундурс* [31: 3, 83] – очевидний слов’янський «литуанізм»;

~ псл. **дьлдурь, -а*: рос. діал. *долдур* ‘лінива, бездіяльна людина’ [89: 102], болг. *дундур* ‘велика огрядна жінка’ [9: 1, 447].

Дьлдорь, -а*/Дьлдерь, -а*: укр. *Дендора* [63: 103], *Девдера* [24: 7, 70], *Дендэря* [35: 12, 81; 79: 116], *Дедера* [30: 6, 721] < **Делдера, Диндера* (запис наш), *Додор* [27: 11, 374; 30: 2, 409; 42: 8, 952] < **Долдор*, рос. *Дедеревь* Алексей [85: 69], серб.; хор. *Дендер, Дундер* [73: 4, 203; 5: 25], пол. *Donder, Dondera, Dender, Dyndera, Dander, Dyndor* [102: 1, 125, 158, 164];

~ псл. **дьлдорь, -а*/**дьлдерь, -а*: укр. діал. *дундер* ‘грим’ [18: 2, 145], *дендэра* ‘дурман звичайний, *Datura stramonium* L.’ [58: 34] < **дьлдэра*, рос. діал. *дудора* ‘дурень’ [78: 8, 251] < **дулдора*, пол. *dunder* ‘диявол’ [106: 2, 220], діал. *donder* ‘т.с.’ [102: 1, 158], н.-луж. *dunder* ‘грим’, для якого шукають германське першоджерело [103: 3, 184].

Деривати з *-s-* у суфіксальній морфемі:

**Дьлдась*: укр. *Диндас* – прізвисько [60], **Дондас* > с. *Дондасівка* – в Полтавській обл., *Додас* [7: 48] < **Долдас*, пол. *Dundas, Dyndas, Dandas* [102: 1, 125, 158, 164].

**Dьldosъ*: укр. *Дьлдос* [7: 50], пол. *Dyndos* [102: 1, 164].

**Dьldusъ*: укр. *Дьлдус* [79: 112] < **Далдус*, пол. *Dyndus* [102: 1, 164];

~ псл. **dьldusъ*: рос. діал. *дондус* 'людина високого росту' [77: 1, 484], *дундус* 'груба, невихована людина' [55: 2, 109].

**Dьldysъ*: пол. *Dyndys* [102: 1, 164], кореневе -у- < -ъ- якого оформилося під впливом голосного суфіксальної морфемі.

Похідні з -t- у суфіксі:

**Dьldatъ(jь)*: пол. *Dyndat* [102: 1, 164].

**Dьlditъjь*: укр. *Диндич* [29: 1, 450], *Дундич* [79: 134], сер. *Дундић* [73: 5, 25], *Dendić, Dondić, Dandić* [99: 99]. Пор. також ойконім *Dendići* – у Боснії та Герцеговині [98: 126].

Псл. **dьlda*/*Dьlda* вичленовується також у складі деяких префіксальних утворень, а саме:

Бадьлдино, 1614 р. – назва поселення в колишньому Суздальському пов. Росії [62: 229], *Будолдино* (2) – ойконіми в колишніх Тульській та Орловській губ. [101: 1, 563], які передбачають існування антропонімів **Ба-дьлда*, **Бу-долда*;

Чадолда – поселення в колишній Казанській губ. [101: 10, 39] < *Ча-долда*;

Дудолда, 1647 р. [65: 99], *Дьдылда* [10: 105] – антропоніми, *Дьдылдино* – назва поселення в колишній Московській губ. [101: 3, 156] ~ рос. діал. *дыдылда* 'довготелеса, довгонога, незграбна людина' [10: 105] < **Do-dьlda*/**do-dьlda*.

Уведення в науковий обіг нового фактичного матеріалу, без сумніву, дозволить реконструювати словотвірне гніздо з основою **Dьld-*/**dьld-* значно повніше.

Література та джерела

1. Антонов, А.В., Ярославские монастыри и церкви в документах XVI – начала XVII века. *Русский дипломатический*. – М., 1999. – Вып. 5. – С. 13–68.
2. Аркушин, Г.Л., *Силенська гуторка*. – Мельбурн, 1994.
3. Аркушин, Г.Л., *Словник західнополіських говірок*. – Луцьк, 2000. Т. 1–2.
4. *Архангельский областной словарь*. Под ред. О.Г. Гецовой. – М., 1980–2001. Вып. 1–11.
5. Баскаков, Н.А., *Русские фамилии тюркского происхождения*. – М., 1979.
6. БИРЬЛА, М.В., *Беларуская антрапанімія*. 2: Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі. – Мінск, 1969.
7. БОГДАН, Ф., *Словник українських прізвищ у Канаді*. – Вінніпег, 1974.

8. БОГДАН, С.К., Назви дітей у західнополіських говірках. *Полісся: Мова, культура, історія. Матеріали міжнарод. конференції.* – К., 1996, 134–140.
9. *Български етимологичен речник.* Съст. Георгиев В., Гълъбов Ив., Заимов Й., Илчев Ст. та ін. – София, 1971–2002. – Т. 1–6.
10. ВЕСЕЛОВСКИЙ, С.Б., *Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии.* – М., 1974.
11. *Географический словарь древней Жомойтской земли XVI столетия, сост. по 40 актовым книгам Россиенского земского суда.* Сост. И.Я. Спрогис. – Вильна, 1888.
12. ГОРБАЧ, О., *Південнолемківська говірка й діалектний словник села Красний Брід бл. Меджилаборець (Пряшівщина)* – Мюнхен, 1973.
13. ГОРПИНИЧ, В.О., *Прізвища степової України: Словник.* Дніпропетровськ, 2000.
14. ГОРПИНИЧ, В.О., І.А. *КОРНІЄНКО Прізвища Дніпровського Припоріжжя (словник).* – Дніпропетровськ, 2003.
15. ГРИНЧЕНКО, Б., (упоряд.). *Словарь української мови.* – К., 1907–1909. Т. 1–4.
16. ДАЛЬ, В.И., *Толковый словарь живого великорусского языка.* – М., 1955. Т. 1–4.
17. *Ділова мова Волині і Наддніпрянищини XVII ст.* (Збірник актових документів) Підг. до друку: В.В. Німчук (відп. ред.), В.М. Русанівський, К.С. Симонова та ін. К., 1981.
18. *Етимологічний словник української мови: В 7 т.* За ред. О.С. Мельничука. – К., 1982–2003. – Т. 1–4.
19. ЕВСТАТИЕВА, Д., Лексиката на говора в с. Тръстеник, Плевенско. *Българска диалектология: Проучвания и материали.* – София, 1971. Кн. III., 151–243.
20. *Жерела до історії України-Руси.* – Львів, 1897. – Т. 2.
21. ИЛЧЕВ, С. *Речник на личните и фамилни имена у българите.* – София, 1969.
22. *Книга-мемориал воинов, погибших при защите Родины в Великую Отечественную войну 1941–1945 гг. и захороненных в городе Калинин.* – Калинин, 1986.
23. *Книга памяти города-героя Керчи и Керченского полуострова.* – Симферополь, 1999, Т. 1.
24. *Книга пам'яті України. Вінницька область.* – К., 1994. Т. 1, 5; 1995. Т. 6–8.
25. *Книга пам'яті України. Волинська область.* – Львів, 1995. – Т. 1.
26. *Книга пам'яті України. Дніпропетровська область.* – Дніпропетровськ, 1993. Т. 1; 1994., Т. 3; 1995., Т. 5, 8, 10.
27. *Книга пам'яті України. Донецька область.* – Донецьк, 1994. Т. 1; 1995., Т. 3; 1996., Т. 8, 10, 11, ч. 1; 1997., Т. 11, ч. 2, 13; 14, 16.
28. *Книга пам'яті України: Запорізька область.* – Дніпропетровськ, 1994. Т. 1; 1996., Т. 12.
29. *Книга пам'яті України: Івано-Франківська область.* – Львів, 1998. Т. 1.
30. *Книга пам'яті України: Київська область.* – К., 1995. Т. 2; 1996., Т. 6.

31. *Книга пам'яті України: Луганська область*. – Луганськ, 1994. Т. 3, 4; 1995., Т. 5, 6; 1996., Т. 11.
32. *Книга пам'яті України: Львівська область*. – Львів, 1995., Т. 1, 3, 4.
33. *Книга памяти Украины: Николаевская область*. – Николаев, 1996., Т. 4.
34. *Книга памяти Украины: Одесская область*. – Одесса, 1997., Т. 9.
35. *Книга пам'яті України: Полтавська область*. – Полтава, 1995., Т. 1, 4; 1997., Т. 10; 1999., Т. 12.
36. *Книга пам'яті України: Рівненська область*. – Львів, 1995., Т. 2.
37. *Книга пам'яті України: Сумська область*. – Суми, 1994., Т. 1; 1995., Т. 4; 1997., Т. 13.
38. *Книга пам'яті України: Тернопільська область*. – Львів, 1995. – Т. 1.
39. *Книга пам'яті України: Харківська область*. – Харків, 1994., Т. 1–3; 1996., Т. 11; 1997., Т. 12, 13.
40. *Книга памяти Украины: Херсонская область*. – Симферополь, 2000. – Т. 8.
41. *Книга пам'яті України: Хмельницька область*. – Хмельницьк, 1995., Т. 3–5.
42. *Книга пам'яті України: Черкаська область*. – К., 1995., Т. 1, 3; 1997., Т. 7; 1998., Т. 8.
43. *Книга памяти Украины: Черниговская область*. – К., 1995., Т. 2; 1997., Т. 6, 8; 2001., Т. 7; 2002., Т. 9.
44. КОЗЛОВА, Р.М., Адаптация славянской гидронимии неславянскими этносами, І. *Актуальные вопросы славянской ономастики*. – Гомель, 2002., 117–127.
45. КРАСОВСЬКИЙ, І., *Прізвища галицьких лемків у XVIII ст.: За матеріалами Йосифінського поземельного кадастру 1787–1788 рр.* – Львів, 1993.
46. КУРДЮМОВ, М.Г., Описание актов, хранящихся в архиве Археографической комиссии. *Летопись занятий Археографической комиссии за 1918 год*. – Петроград, 1923. – Вып. 31., 1–333.
47. ЛАУЧОТЕ, Ю.А., *Словарь балтизмов в славянских языках*. – М., 1982.
48. МАРТИНЮК, І., *Моє рідне село Ценів у Бережанщині*. – Нью-Йорк etc., 1976.
49. МАРУСЕНКО, Т.А., Матеріали к словарю українских географических апеллятивов. *Полесье (Лингвистика. Археология. Топонимика)*. – М., 1968., 206–255.
50. *Матеріали до словника буковинських говірок*. – Чернівці, 1971–1979., Вип. 1–6.
51. *Материалы по истории Башкирской АССР*. – Уфа, 1936., Ч. 1.
52. *Материалы по истории крестьянской промышленности*. – М.; Ленинград, 1950., Т. 2.
53. *Народная лексика*. Рэд. А.А. Кривіцкі, Ю.Ф. Мацкевіч. – Мінск, 1977.
54. НИКОНЧУК, Н.В. Из лексики полесского села Листвин. *Лексика Полесья: Материалы для полесского диалектного словаря* / Отв. ред. Н.И. Толстой. – М., 1968., 79–93.

55. *Новгородский областной словарь*. Отв. ред. В.П. Строгова. – Новгород, 1992–1995., Вып. 1–12; Великий Новгород, 2000., Вып. 13.
56. *Обозрение писцовых книг по Московской губернии, с присовокуплением краткой истории древнего межевания* / Сост. П. Иванов. – М., 1840.
57. *Общекарпатский диалектологический атлас*. Ред. коллегия: Е. Жеребецкий, Я. Закревская (отв. ред.), П. Лизанец. – Львов, 1993., Вып. 4.
58. ОМЕЛЬКОВЕЦЬ, Р.С., *Атлас західнополіських назв лікарських рослин*. – Луцьк, 2003.
59. ОНИШКЕВИЧ, М.Й., *Словник бойківських говірок*: У 2 ч. – К., 1984.
60. *Ономастична картотека Інституту української мови НАН України*.
- 60а. *Опись – Опись документов Виленского центрального архива древних актовых книг*. – Вильна, 1913. – Вып. X: *Акты Брестского городского суда за 1575–1715 годы*.
61. *Памятная книга Ковенской губернии на 1888 год*. – Ковно, 1887.
62. *Памятники социально-экономической истории Московского государства XIV–XVI вв.* Под ред. С.Б. Веселовского и А.И. Яковлева. – М., 1929., Т. 1.
63. ПАНЦЬО, О.Є., *Антропонімія Лемківщини*. – Тернопіль, 1995.
64. *Переписи Московских дворов XVIII ст.* – М., 1896.
65. *Переписная книга воеводы Прокопья Козлича Елизарова 7155 (1647) г. по вотчинам Строгановых* / Под ред. А.А. Дмитриева. *Труды Пермской ученой архивной комиссии*. – Пермь, 1893., Вып. II., С. 85–147.
66. ПЕТКОВ П., *Еленски речник*. Българска диалектология. Проучвания и материали. – София, 1974., Кн. VII., С. 3–177.
67. ПОЛЯКОВА, Е.Н., *К истокам пермских фамилий: Словарь*. – Пермь, 1997.
68. РАДИОН, Ст., *Словник українських прізвиць в Австралії*. Вид. 2. – Мельбурн, 1982.
69. РАПАНОВІЧ, Я.Н., *Слоўнік назваў населеных пунктаў Гродзенскай вобласці*. – Мінск, 1980.
70. РЕДЬКО, Ю.К., *Довідник українських прізвиць*. – К., 1969.
71. *Реєстр Війська Запорозького 1649 року: Транслітерація тексту*. – К., 1995.
72. *Речник на презимњата кај македонците*. Обработувачи: М. Коробар-Белчева, М. Митков, Т. Стоматоски. – Скопје, 1994., Т. 1: А–Љ.
73. *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. – Београд, 1959–1988., Књ. I–XIII.
74. *Русские говоры Сумской области: Материалы диалектологических экспедиций*. – Сумы, 1998.
75. СЕЛИВАНОВ, А.В., *Опись архива Селивановых. Труды Рязанской ученой архивной комиссии*, 1896., Т. XI. – Вып. 1., 1–55.
76. СЕМЕНОВ-ТЯНШАНСКИЙ, П.П., *Географическо-статистический словарь Российской империи*. – СПб., 1863., Т. 1.
77. *Словарь русских говоров Карелии и сопредельных областей*. Гл. ред. А.С. Герд. – С.-Петербург, 1994., Вып. 1.

78. *Словарь русских народных говоров*. Под ред. Ф.П. Филина и Ф.П. Сороколотова. – Л.; С.-Петербург, 1966–2000., Вып. 1–34.
79. *Словник прізвиц: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини)*. Укладачі: Бабич Н.Д., Колесник Н.С., Лук'янюк К.М. (гол. ред.) та ін. – Чернівці, 2002.
80. *Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе награнічча*. Рэд. Ю.Ф. Мацкевіч. – Мінск, 1980–1986., Т. 1–5.
81. *Справочник квартирных телефонов г. Киева*. Сост. Д.М. Циолек. – К., 1976.
82. *Тураўскі слоўнік*. Рэд. А.А. Крывіцкі. – Мінск, 1982–1987., Т. 1–5.
83. *Тюмень в XVII столетии. Собрание материалов для истории города...* / Изд. А.И. Чукмалдина. – М., 1903.
84. *Узлич. Материалы для истории города XVII и XVIII столетий*. – М., 1887.
85. *Узличские акты XVII в.* / Изд. М.А. Липинский. Временник Демидовского юридического лицея, 1889. – Кн. 48. – С. 1–80.
86. ФАСМЕР, М., *Этимологический словарь русского языка*. Пер. с нем. и доп. О.Н. Трубачева. – М., 1986–1987., Т. I–IV.
87. ЧАБАНЕНКО, В.А., *Великий Луг Запорозький: Історико-топонімічний словник*. – Запоріжжя, 1999.
88. ЃИРИЃ, Љ., Ономастика Белопаначког краја. *Ономатолошки прилози*. – Београд, 1997., Т. XIII., 37–339.
89. ЭЛИАСОВ, Л.Е., *Словарь русских говоров Забайкалья*. – М., 1980.
90. *Ярославский областной словарь: Учеб. пособие*. Науч. ред Г.Г. Мельниченко. – Ярославль, 1981–1991., [Вып. 1–10].
91. BARTOŠ, F., *Dialektický slovník moravský*. – Praha, 1906.
92. BENEŠ, J., *O českých příjmeních*. – Praha, 1962.
93. BEZLAJ, F., *Etimološki slovar slovenskega jezika*. Ljubljana, 1976–1995., Knj. 1–3.
94. BORYŚ, W.; H. POPOWSKA-TABORSKA – *Słownik etymologiczny Kaszubszczyzny*. – Warszawa, 1994–2002., Т. I–IV.
95. CONSTANTINESCU, N.A., *Dictionar onomastic Romînesc*. – București, 1963.
96. GREGOR, A., *Slovník nářečí slavkovsko-bučovického*. – Brno, 1959.
97. HORÁK, G., *Nářečie Pohorelej*. – Bratislava, 1955.
98. *Imenik mesta. Pregled svih mesta i opština, narodnih odbora srezova i pošta u Jugoslaviji*. – Beograd, 1956.
99. KILIBARDA, G.M., O postanku nekih patronima u Nikšiću i okolini. *Onomastica Jugoslavica*. – Zagreb, 1982., Knj. 10., 91–103.
100. *Lietuvių pavardžių žodynas*. – Vilnius, 1985–1989., Т. I–II.
101. *Russisches geographisches Namenbuch*. Begr. von M. Vasmer – Wiesbaden, 1962–1980., Bd I–X.
102. RYMUT, K., *Nazwiska polaków: Słownik historyczno-etymologiczny*. – Kraków, 1999., Т. I: A–K.
103. SCHUSTER-ŠEWIC, H., *Historisch-etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache*. Bautzen, 1977–1988. H. 1–22.

104. СКОК, P., *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb, 1971–1974., knj. I–IV.
105. *Słownik języka polskiego*. Pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego, W. Niedźwiedzkiego. – Warszawa etc., 1904–1927., T. I–VIII.
106. *Słownik staropolski*. – Warszawa, 1953–1980., T. I–VIII.
107. *Wörterbuch der russischen Gewässernamen*. Begr. von M. Vasmer. – Berlin, Wiesbaden, 1961–1969., Bd I–V.

O praslavenskom antroponimijskom fondu (tvorenice s korijenom **Dьld-*)

Sažetak

U članku je opisan leksičko-tvorbeni mikrosustav, koji objedinjuje slavenske reflekse s korijenom **Dьld-* u području antroponimije. Pritom je posebna pažnja posvećena fonetski modificiranim oblicima, posebice: oblicima s dentalizacijom *-l- > -n-* u poziciji ispred dentalnog *-d-*; s različitom vokalnom realizacijom sonanta *l̥* u grupi *tl̥t*; s apsorpcijom tekućeg *-l-* i dr.

On the Proto-Slavic anthroponymic corpus (form with the root **Dьld-*)

Summary

The author describes the lexical and word formational microsystem, bringing together Slavic reflexes containing the root **Dьld* in anthroponymy. Special attention is paid to phonetically modified forms, especially those displaying dentalization *-l- > -n-* in front of the dental *-d-*; different vocalic realizations of *l̥* in the group *tl̥t*; the absorption of liquid *-l-* etc.

Ključne riječi: onomastika, antroponimija, praslavenski

Key words: onomastics, names, anthroponymy, Old-Slavic

